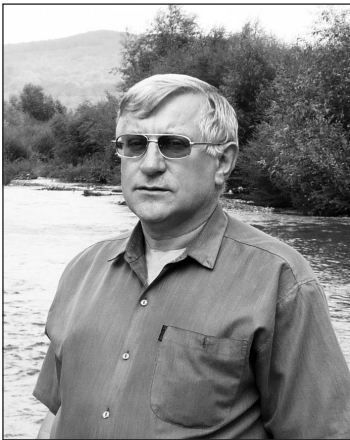

КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ МИХАЙЛА КРІЛЯ

Виповнилося 60 років Михайлові Крілю – знаному українському історику, докторові історичних наук, професору, завідувачеві кафедри історії Центральної та Східної Європи Львівського національного університету ім. Івана Франка. Окрім постійного місця праці у Львові, вчений тривалий час на запрошення керівництва Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка працював професором кафедри всесвітньої історії. Там він читав лекції “Історія слов’янських народів ХІХ – ХХІ ст.”, вів спеціальний курс для магістрантів, консультував з актуальних проблем всесвітньої історії тощо.

Він є автором праць із проблем всесвітньої історії та історії України, зокрема 4 монографій, 8 одноосібних навчальних посібників, понад 500 наукових і науково-популярних статей. Кілька десятків досліджень стосуються історичного краєзнавства, а саме історії і культури рідного краю.

Михайло Кріль
на березі Вирви у Добромилі
(2014 р.)

Народився Михайло Кріль 11 липня 1954 р. у м. Добромилі Старосамбірського району в родині робітників. Після закінчення середньої школи в 1971 – 1974 рр. працював слюсарем меблево-деревообробної фірми “Добромиль”, згодом навчався на історичному факультеті Львівського університету ім. Івана Франка. З цією “alma mater” й пов’язана вся його наступна педагогічно-наукова діяльність: старший лаборант (1979), асистент (1980 – 1988), доцент (1988 – 2004), професор (2004 – 2007), завідувач кафедри (з 2007). У 1985 р. під керівництвом доц. В. Чорнії підготував і захистив кандидатську дисертацію (“Українсько-чесько-словацькі громадські і культурні зв’язки в 20 – 60-х роках ХІХ ст.”), а в 2000 р. – докторську (“Слов’янські народи Австрійської монархії: культурно-освітні та наукові зв’язки з українцями. 1772 – 1867”). М. Кріль член спеціалізованих учених рад із захисту дисертацій, редколегій наукових збірників “Проблеми слов’янознавства”, “Питання сорабістики”, “Дрогобицького краєзнавчого збірника”, “Літопису Бойківщини” та ін. Під його керівництвом написали і захистили дисертації 6 аспірантів¹.

Вагоме місце у науковому доробку М. Кріля посідають краєзнавчі розвідки, передовсім з історії українського Підгір’я. Учений найбільше зацікавився історичним минулим рідного краю, матеріали до якого він скрупульозно, за його словами, вибирав принагідно ще під час студій в університеті і написання дипломної роботи (“Селяни Перемишльської землі другої половини ХVІІ ст.”) і підготовки двох дисертацій. Після захисту докторської праці М. Кріль приступив до узагальнення та наукового опрацювання архівного та історіографічного матеріалу до історії краю. Основним “полігоном” наукової апробації досліджень на цю тему стали наукові конференції

з історії “Дрогобицько-Самбірського Підгір’я”, які проводилися у Дрогобицькому державному педагогічному університеті ім. Івана Франка, та сторінки Дрогобицького краєзнавчого збірника.

Найважливіші положення своїх наукових розвідок дослідник оприлюднював на наукових конференціях різного рівня, які проводилися в Україні та Польщі. Центральною ниткою у його статтях проходить ідея ролі і місця суспільно-культурних процесів в українському Підгір’ї в контексті загальноукраїнської чи європейської історії. Територіально автор обмежився Старосамбірським районом Львівської області як адміністративною одиницею. Зауважимо, що значна його частина знаходиться на бойківсько-лемківському порубіжжі, що різносторонньо впливало на етнічні, релігійно-конфесійні, культурні процеси регіону. Особливість вивчення ще й у тому, що край у минулому перебував на пограниччі щонайменше двох культур і церков. Усе це наклало відбиток на кожне окреме дослідження М. Кріля, яке привертає увагу поданим багатим фактичним матеріалом та наведеною статистикою.

М. Кріль чи не одним із перших розглянув питання про етнічний склад населення сучасного Старосамбірського району в XVII ст., акцентував на тих сільських населених пунктах, де більшість складала українці². Згодом він опублікував низку статей про район у різні часові періоди. Дослідження про соціально-економічні відносини у польський період панування (кінець XIV ст. – 1772 р.) дає уявлення про стан сільського господарства, форми визиску підданих, урбанізаційний стан і привілеї магдебурзького права, осередки і форми торгівлі тощо³. У статті “Суспільно-політичні процеси на Старосамбірщині (XV – друга третина XVIII ст.)” дослідник крізь призму магнатських міжусобних протистоянь, набігів кочовиків, народних рухів, внутрішнього життя громад міст Старосамбірщини та через церковну історію реконструював минуле регіону періоду XV – другої третини XVIII ст.⁴ Спеціально М. Кріль проаналізував діяльність культурно-освітніх осередків упродовж XIV – XVIII ст.⁵

Учений також розглянув історичні аспекти Старосамбірського району Львівської області в умовах тоталітарної системи (1939 – 1991 рр.). Він детально зупинився на питаннях часу німецько-польської війни 1939 р., розглянув особливості радянської окупації та військові дії в краї у 1941 р., прикметні риси нацистської окупаційної політики, зародження та хід комуністичного й українського руху Опору, питання державного кордону та адміністративно-територіальні зміни, які відбулися на теренах Старосамбірщини у перші повоєнні роки, процес національно-визвольного руху у другій половині 1940-х – початку 1950-х рр., суспільне життя та економічні зміни в краї, особливості демократизації суспільного життя⁶. Окрема розвідка присвячена становищу українського Підгір’я у період німецько-радянської війни (червень 1941 – липень 1944 рр.)⁷.

Ці та інші публікації⁸ засвідчили про намір автора подати в майбутньому синтетичну працю про район, максимально повно реконструювати історію Старосамбірщини крізь призму століть. Підтвердженням цього стала низка праць, опублікованих у матеріалах наукових конференцій⁹ та на сторінках альманаху “Старосамбірщина”¹⁰.

У 2009 р. львівське видавництво “Піраміда” видало велику книгу авторства М. Кріля – “Старосамбірщина: історія і культура”¹¹. Ця монографія унікальна тим, що присвячена регіональній історії – Старосамбірщині – території, яка перебувала у полікультурному просторі. Це певним чином відбилося на специфіці розвитку суспільства впродовж віків і до сьогодення. З авторської передмови і вступної частини видно, що автор працював над книгою понад тридцять років. Відтак ним було зібрано

і опрацьовано багатий історіографічний матеріал, численні джерела (архівні і опубліковані документи, мемуарну літературу, епістолярій, пресу тощо). Особливу цінність має ілюстративний матеріал (понад 400 одиниць), який вдало доповнює і пояснює текст. У книзі представлено історію регіону в сучасних межах Старосамбірського району як адміністративно-територіальної одиниці Львівської області та почасти прилеглих територій від найдавніших часів до сьогодення. Практична значимість згаданого дослідження М. Кріля полягає в тому, що зібраний і узагальнений фактичний матеріал можна використовувати в працях з української історії та культури, краєзнавчій роботі, передовсім у шкільному навчальному процесі, написанні розвідок з історії окремих населених пунктів, підготовці біографічних, історичних довідок, та й взагалі для глибшого пізнання історії і культури рідного краю. Назагал зазначимо, що ця праця отримала схвальні відгуки фахівців¹².

Продовжуючи вивчення історії краю, М. Кріль зробив акценти на прискіпливому дослідженні минулого рідного міста Добромиля та його околиці. Він зумів віднайти нові документальні відомості, збережені в різних архівах, маловідомих публікаціях, періодичних виданнях. Це дало підстави підготувати і опублікувати нарис з історії Добромиля та Добромильщини у 1772 – 1848 рр.¹³, дослідити окремі аспекти організації австрійського управління у перші десятиліття входження краю до володінь Габсбургів¹⁴, історію добромільської солеварні¹⁵, історію василянського монастиря в Добромилі, особливості церковно-релігійного життя мешканців краю у другій половині 40 – 60-х років ХХ ст.¹⁶ тощо. Уперше автор опублікував з науковим коментарем текст т. зв. Добромильського літопису, який був вивіреним за оригіналом, що зберігається тепер у Вроцлаві (Польща). У статті “Хронологічні записки С. Коростенського з початку ХVІІІ ст. як історико-культурна пам’ятка” поміщений факсимільний відбиток¹⁷.

Окремої уваги заслуговує стаття М. Кріля про туристичний продукт Добромиля¹⁸. У ній автор навів не лише основні відомості про минуле міста, але й намалював перспективи його розвитку через розбудову туристичної індустрії. Учений запропонував кілька тематичних екскурсій вулицями міста (“Архітектура міста”, “Добромільський хліб”, “Листопадовий зрив 1918 р.”, “Славетні у Добромилі” та ін.) і, як приклад, детально розписав одну з них – “Слідами Гербуртів”. Це дослідження має не лише пізнавальне, але й практичне значення. У ньому наведені поради, як можна залучити ймовірного інвестора до всебічної розбудови маленького містечка, в якому відсутні промислові підприємства і є велике безробіття.

Сьогодні бібліографічною рідкістю вже є третій номер журналу “Пам’ятки України: історія та культура” за 2014 р., який повністю присвячений Добромилю. Його упорядником і автором 7 статей є М. Кріль. Основна причина, чому номер так швидко розійшовся (1 тис. прим.), – доступно поданий більшістю невідомий або маловідомий матеріал, кольорові ілюстрації, ошатне видання. Ось лише назви статей авторства М. Кріля: “Доброміль: сторінки історії”, “Високий замок”, “Низький замок”, “Пам’ятки міської забудови”, “Костел Св. Преображення Господнього”, “Василянський монастир Св. Онуфрія як пам’ятка історії та архітектури” (у співавторстві з Ю. Стециком), “Образотворче і декоративно-ужиткове мистецтво”¹⁹.

Своєрідним узагальненням дослідження історії й культури Добромиля та його околиці (власне тієї частини колишнього Добромильського району, яка тепер є у складі України. – В. Г.) стала підготовка фундаментальної монографічної праці під назвою “Між Вігором і Стривігором”. Під час однієї з частих розмов із професором, виявилось, що книгу підготувало до друку одне з львівських видавництв ще у вересні

2013 р. Вона має понад 80 друк. арк. (1 320 с.), у т. ч. 1 074 ілюстрації. Нестача коштів покищо не дозволяє побачити її паперової версії. Крім цього, а відомостями професора, він підготував до цього видання ще й підбірку документів, переважно архівних (майже 500 с.). Прикро констатувати, але ці дослідження М. Кріля покищо недоступні читачеві.

Титульні сторінки книг з історії окремих регіонів і населених пунктів Галицького Підгір'я, автором чи співавтором яких є Михайло Кріль

М. Крілью належить низка досліджень з історії окремих населених пунктів різних регіонів українського Підгір'я. Зокрема, з-під його пера вийшли наукові розвідки про Дрогобич. За участі вченого у 2009 р. була підготовлена і опублікована колективна монографія “Нариси з історії Дрогобича”, у якій М. Кріль написав розділ про суспільні відносини, соціально-економічний та політичний розвиток, громадсько-культурне життя міста в умовах монархії Габсбургів²⁰. Йому також належить стаття про Дрогобич у період “Весни народів” 1848 р.²¹ та публікація вибраних матеріалів про місто зі старих газет з науковими коментарями²².

Проф. М. Кріль долучився також до написання нарисів з історії смт. Східниця та с. Уличне, що на Дрогобиччині²³ як автор частин австрійського періоду історії.

Стаття про Тернаву²⁴, за інформацією її автора, – це витяг з великої, майже 500-сторінкової праці (40 друк. арк.) про села Тернавської сільської ради (Тернаву, Поляну, П'ятницю і Рожеве). Ця книга вже написана і перебуває на стадії макетування у видавництві.

Кілька розвідок присвячено Самбору. Дослідникові вдалося віднайти невідомі матеріали, які стосуються історії 37-го пластового куреня імені Дмитра Вітовського в Самборі. Фактично, це була книга наказів курінного отамана. Багатий конкретний матеріал дав підстави до наукового опрацювання, що призвело до публікації двох цікавих розвідок про становлення і діяльність вище окресленої структурної одиниці скаутської організації “Пласт”. При чому М. Кріль на підставі одного документа зумів показати, як самбірська організація ставила мету підтримувати всебічне патріотичне самовиховання української молоді на засадах християнської моралі, формувати з неї свідомих, відповідальних та істинних громадян як місцевої так і національної й світової спільнот, створювати майбутніх провідників українського суспільства²⁵. Викликає зацікавлення публікація збереженого фрагмента щоденника Роман Стахури, сина відомого громадсько-культурного діяча Данила Стахури. У ньому йдеться про сприйняття подій перших днів війни 1914 р. крізь призму свідомості гімназиста²⁶.

За архівними матеріалами у співавторстві з Н. Лешкович професор підготував і опублікував велику статтю про діяльності товариства “Руської шляхти” у Самборі. У ній акцентована увага на необхідність організації дрібної української шляхти в громадсько-культурній діяльності на початку ХХ ст., наведені деякі документи з історії об’єднання²⁷.

Багато уваги М. Кріль приділив вивченню окремих аспектів життя відомих постатей, діяльність яких різною мірою пов’язані з українським Підгір’ям і Добромильським краєм зокрема. Це праці про практично забутого сьогодні актора В. Плошевського з Нижанкович²⁸, відомого політичного діяча М. Зиблікевича, уродженця Старого Самбора²⁹, автора музики українського національного і державного гімну, священника М. Вербицького, який деякий час працював на Старосамбірщині³⁰ та ін. Професор спричинився до популяризації імені призабутого педагога-новатора, священника І. Могильницького, який мав парафію у Дроздовичах, та відкриття музею його імені в сусідньому Міженці³¹.

Окремий блок краєзнавчих досліджень М. Кріль складає франкознавство³². Франкознавчі дослідження вченого більшою мірою висвітлюють окремі аспекти громадсько-політичної діяльності Івана Франка на згаданих теренах, де найбільш вартісними, на наш погляд, є окремі узагальнення із згаданої проблеми. Наприклад, у статті “Іван Франко в австрійському виборчому процесі 1890-х років” М. Кріль підкреслює, що передвиборчу діяльність за участю І. Франка під різними приводами зривало Добромильське староство, затримувало тих, які публічно підстраховували українського претендента. Так, 6 жовтня у с. Ляцько в помешканні тутешнього власника Фартушка був заарештований селянин з Торок Олекса Муштук, якого цілу добу протримали у добромильській в’язниці. Подібна доля перестріла селянина Петра Новаковського, безпричинно ув’язненого в Нижніх Устриках. Селянин Онисик, якого переслідували жандарми, змушений постійно затаюватися по різних селах, щоб ухилитися від арешту³³. У підсумку М. Кріль зазначає, що незважаючи на шалений тиск своїх політичних недругів через пресу, офіційної влади безпосередньо в ході виборів на місцях, І. Франко все ж таки отримав значне число голосів. Вибори в п’ятій курії, які відбувалися 11 березня, принесли йому 320 із 506 голосів (у Мостиськах – 85, Перемишлі – 78, Рудках – 70, Дрогобичі – 44, Самборі – 43). Під час виборів у четвертій курії 16 березня І. Франко здобув 205 із 597 голосів (у Перемишлі – 79, Добромилі – 24, Мостиськах – 102). Парламентськими послами тоді стали від п’ятої курії поляк В. Левицький, а від четвертої – П. Тишковський³⁴.

Не менш вартісним для поціновувачів української франкознавчої науки є параграф “Іван Франко і Дрогобич”, автором якого є М. Кріль, уміщений у колективному дослідженні за науковою редакцією Л. Тимошенка “Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.)”³⁵. У цьому дослідженні М. Кріль крізь призму значної кількості нової франкознавчої літератури та праць самого І. Франка характеризує його зв’язки з тогочасним середовищем Дрогобича (учителями “нормальної” школи отців Василіан та Дрогобицької гімназії, власниками помешкань, де проживав І. Франко під час навчання у Дрогобичі, місцевим людом тощо). Немало уваги приділено дослідником громадсько-політичній та науковій діяльності українського генія у рідному місті.

Водночас ученому вдалося виявити і ввести до наукового обігу невідомі матеріали, пов’язані з оточенням І. Франка. На підставі архівних документів були написані статті про гімназійного однокласника І. Франка, фольклориста-аматора І. Пасічинського,

який усе свідоме життя жив і працював у віддаленому гірському селі в сучасному Сколівському районі³⁶.

Низка статей стосується тих діячів, які своєю багатогранною діяльністю зробили вагомий внесок у вивчення історії Галичини. Причому М. Кріль спробував на основі малознаних або й невідомих архівних матеріалів, мемуарів, листування показати заслуги цих людей у розвитку самосвідомості та культурно-просвітнього поступу населення українського Підгір'я загалом³⁷.

На окрему згадку заслуговує етнографічна праця, написана професором на підставі особистих спостережень за роботою професійного лимаря, яким був його батько. Дослідження привертає увагу тим, що в ньому наведені послідовні етапи в роботі над виготовленням збруї для коня, подані ілюстрації. Весь лимарський комплект інструментів, за словами М. Кріль, він передав на зберігання до самбірського музею "Бойківщина", і жодний інший музей України такої повної збірки досі не має³⁸.

Професор М. Кріль сьогодні повний наукових сил та енергії. Він бере участь у різних наукових конференціях, де ділиться роздумами про свої краєзнавчі пошуки. Лише у 2012 – 2013 р. М. Кріль виголосив такі доповіді: "Невідомі спогади про Івана Франка як топографічне джерело до історії Добромильщини" (Науковий семінар "Перехресні стежки" в Інституті Івана Франка НАН України. 26 лютого 2013 р.), "Оперна співачка Людвіна Войткова: невідома біографія (XI-а Дрогобицька міжнародна наукова історико-краєзнавча конференція "Дрогобицько-Самбірське Підгір'я в історії Центрально-Східної Європи". 16 – 17 листопада 2012 р.), "Добромильське видавництво Гербуртів і його репертуар" (II Міжнародна конференція з історії читання в Україні. Лаврівський монастир, 6 – 8 вересня 2013 р.), ("Історія галицького містечка в 1939 – 1941 рр. крізь призму спогадів" (Звітна наукова конференція Львівського університету за 2011 р.).

На важливість історико-краєзнавчих досліджень професор М. Кріль постійно акцентував увагу своїх колег і найбільше студентів. Запам'яталися його слова, сказані під час роботи Міжнародної наукової історико-краєзнавчої конференції "Дрогобицько-Самбірське Підгір'я в історії Центрально-Східної Європи" в листопаді 2012 р.: "Пізнання історії починається з дитячих літ, удома, під час оповідей старших про Родину та причетність окремих її членів до певних історичних подій, ознайомлення зі старими світлинами. Вони дають уявлення про матеріальну культуру в минулому: вигляд житлових і господарських будівель, знарядь праці, повсякденне і святкове вбрання тощо. Не випадково знання власної історії завжди було одним із чинників формування й утвердження національної самосвідомості. Правдиве відтворення нашого минулого є одним із актуальних завдань сучасної історичної науки. Різні події служать вихідними точками для подальших поколінь, створюють для них цілком нові обставини життя, актуалізують ідеї, що були і залишаються національними символами. Оцінка суспільних процесів, явищ, фактів, окремих особистостей – справа непроста. Вона вимагає копіткої праці, ретельного і неупередженого дослідження опублікованих і архівних документів, епістолярію, спогадів, матеріалів преси, статистичних зведень тощо. Широкий загал громадськості прагне отримати виважені відповіді на низку найболючіших питань з часів давніх і близьких. Все це є тим маленьким гвинтиком у великому і складному механізмі, що називається Історія". Ці слова якнайповніше характеризують наукове кредо Професора.

Як видно, публікації й наукові виступи М. Кріль з краєзнавства охоплюють різні спектри історії та культури українського Підгір'я. Вони стосуються діяльності окремих

громадських та культурних діячів, установ, організацій, промислових підприємств, сільських та міських населених пунктів, регіонів. Специфікою є те, що автор намагався показати поліетнічність краю з його мовами, релігіями і конфесіями. Все це вплинуло на культурний розвиток, менталітет місцевих мешканців тощо. Учений підкреслив, що на життя і долю людей різних національностей, суспільні відносини впливала урядова політика тих держав, які панували в краю упродовж віків.

Професор М. Кріль виробив власну методику дослідження. Окремі факти, події, явища він подав у контексті загальних історичних і культурних процесів. Тим самим показав, що знання великої історії неможливе без вивчення конкретних подій на місцях. Це не просто перелік фактів, дат, цифр, імен – за ними криється історія якоїсь родини, установи тощо. Ці відомості є вихідними пунктами до ширшого зацікавлення окремими подіями.

Як науковець і досвідчений педагог М. Кріль свої краєзнавчі студії виклав так, що їх можна використовувати з навчальною метою у школах. Адже до сьогодні відчувається брак літератури з історії вивчення рідного краю. Учителі та учні Старосамбірського району отримали таку літературу для свого ужитку з навчальною і, передовсім, пізнавальною метою.

Наведений фактичний матеріал відсепарований і науково прокоментований. Ілюстрації завжди підібрані так, що вони не лише пояснюють текст, але по-своєму його доповнюють. Такий спосіб подачі виправданий і може слугувати взірцем для інших дослідників, які пишуть про рідний край.

Завершуючи короткий огляд краєзнавчих праць професора М. Кріль, хочемо побажати дослідникові міцного здоров'я, довгих років життя і написання нових цікавих праць.

¹ Див. докладніше про життя і наукову діяльність М. Кріль у: Михайло Кріль: біобібліографічний покажчик / Укл. Л. Шаповал, Наук. ред. Г.Чопик. – Львів, 2006. – 109 с.

² Кріль М. До питання про етнічний склад селян Старосамбірщини в XVII ст. // Бойківщина: історія та сучасність. – Львів-Самбір, 1995. – С. 46-47.

³ Кріль М. Соціально-економічні відносини на Старосамбірщині (кінець XIV ст. – 1772 р.) // Дрогобицький краєзнавчий збірник (далі – ДКЗ). – Дрогобич, 2003. – Вип. VII. – С.193-204.

⁴ Кріль М. Суспільно-політичні процеси на Старосамбірщині (XV – друга третина XVIII ст.) // ДКЗ. – Дрогобич, 2004. – Вип. VIII. – С. 184-197.

⁵ Кріль М. Культурно-освітні осередки на Старосамбірщині (XIV-XVIII ст.) // Історичні пам'ятки Галичини. Матеріали третьої наукової краєзнавчої конференції. 19 листопада 2004 р. – Львів, 2005. – С. 151-165.

⁶ Кріль М. Старосамбірський район Львівської області в умовах тоталітарної системи (1939 – 1991 рр.) // ДКЗ. – Дрогобич, 2005. – Вип. IX. – С. 389-419.

⁷ Кріль М. Українське Підгір'я у німецько-радянській війні (червень 1941 – липень 1944 рр.) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Історія. – Тернопіль, 2005. – Вип.2. – С. 190-194.

⁸ Кріль М. Старосамбірський район Львівської області в умовах розбудови української державності (1991 – 2006) // ДКЗ. – Дрогобич, 2006. – Вип. X. – С. 489-508; Він же. Український національний рух на Бойківщині восени 1944 – на початку 50-х років: Старосамбірщина // Літопис Бойківщини. – Самбір, 2010. – Ч. 1. – С. 70-80; Він же. Старосамбірщина на початку Другої світової війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.) // Літопис Бойківщини. – Самбір,

2010. – Ч. 2. – С. 44-59; Він же. Спортивне життя на Бойківщині у 30-х роках ХХст.: на прикладі Старосамбірщини // Літопис Бойківщини. – Самбір, 2011. – Ч. 1. – С. 56-59; Він же. Пропагування шовківництва на Старосамбірщині // Літопис Бойківщини. – Самбір, 2011. – Ч. 2. – С. 63-65.

⁹Кріль М. Етнічні і політичні процеси на території Старосамбірщини в додержавний період // Історичні пам'ятки Галичини. Матеріали Четвертої наукової краєзнавчої конференції. – Львів, 2008. – С. 218-225.

¹⁰Кріль М. Старосамбірщина під владою Габсбургів (1772 – 1914). Часи Великої війни і ЗУНРу // Старосамбірщина IV: альманах. – Старий Самбір, 2008. – С. 7-136; Він же Старосамбірщина у Другій світовій війні // Старосамбірщина IV: альманах. – Старий Самбір, 2008. – С. 137-160.

¹¹Кріль М. Старосамбірщина: історія і культура. – Львів, 2009. – 600 с.

¹²Галик В. Нове наукове дослідження з історії Старосамбірщини [Михайло Кріль. Старосамбірщина: історія і культура. – Львів: Піраміда, 2008. – 600 с. = 24 кол. вкл.] // ДКЗ. – Дрогобич, 2009. – Вип. XIII. – С. 382-384.; Войтович Л. Історія одного регіону // Княжа доба. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С. 397-401; Крупський І., Романишин Ю. Історія регіону в одній книжці // Дзвін. 2010. – № 12. – С. 144-146.; Качмар В. [Рец. на:] Старосамбірщина: історія і культура. – Львів, 2009. – 600 с. // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2011. – Вип. 46. – С. 478-483; Лабынцев Ю., Щавинская Л. Краеведческая энциклопедия Старосамборщины // Славянский мир в третьем тысячелетии. Межкультурный и межконфессиональный диалог славянских народов. – Москва, 2011. – С.442-444.

¹³Кріль М. З історії Самбірського Підгір'я: Добромильський край у 1772 – 1848 рр. // Пульс Ставропігії. – 2013. – Ч. 4-12.

¹⁴Кріль М. Організація австрійського управління на Добромильщині в останній третині XVIII – на початку XIX ст. // Літопис Бойківщини. – 2012. – Ч. 2. – С. 62-70.

¹⁵Кріль М. Солеварня у Добромилі: сторінки історії // Галицька брама: Сіль Галицької землі. – Львів, 2013. – № 7-9.

¹⁶Кріль М. З історії Василянського монастиря в Добромилі // Літопис Бойківщини. – 2012. – Ч. 1. – С. 68-76; Він же. Церква і священники Добромильщини у другій половині 40 – 60-х років ХХ ст. // Літопис Бойківщини. – 2013. – Ч. 1. – С.79-85.

¹⁷Кріль М. Добромильський літопис // Довідник з історії України. – 2-ге вид. – К., 2001. – С. 215; Він же. // Історія України: А–Я: енциклопедичний довідник – 3-є вид. – К., 2008. – С. 354; Він же. Добромильський літопис // Літопис Бойківщини. – 2009. – Ч.2. – С. 46-55; Він же. Хронологічні записки С. Коростенського з початку XVIII ст. як історико-культурна пам'ятка // Іван Виговський. Збірник статей наукової конференції “Від Гадяцької угоди до Конституції Пилипа Орлика”. – Львів: В-во Львівської політехніки, 2011. – С. 80-88.

¹⁸Кріль М. Туристичний продукт Добромиля // Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 21 – 22 березня 2013 р.). – Львів, 2013. – С. 53-62.

¹⁹Кріль М. Добромиль: сторінки історії // Пам'ятки України: історія та культура. – № 3. – березень. – 2014. – С. 2-13; Він же. Високий замок // Пам'ятки України: історія та культура. – № 3. – березень. – 2014. – С. 14-19; Він же. Низький замок // Пам'ятки України: історія та культура. – № 3. – березень. – 2014. – С. 20-27; Він же. Пам'ятки міської забудови // Пам'ятки України: історія та культура. – № 3. – березень. – 2014. – С. 28-37; Він же. Костел св. Преображення Господнього (св. Спаса) // Пам'ятки України: історія та культура. – № 3. – березень. – 2014. – С. 38-43; Він же. Стецик Ю. Василянський монастир св. Онуфрія як пам'ятка історії та архітектури // Пам'ятки України: історія та культура. – № 3. – березень. – 2014. – С. 48-53

(співавтор Ю.Стецик); Він же. Образотворче і декоративно-ужиткове мистецтво // Пам'ятки України: історія та культура. – № 3. – березень. – 2014. – С. 54-59.

²⁰ Кріль М., Стецик Ю., Тельвак В. [Дрогобич] в умовах монархії Габсбургів // Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.) / Наук. ред. Леонід Тимошенко. – Дрогобич: Коло, 2009. – С. 87-140.

²¹ Кріль М. “Весна народів” у Дрогобичі (1848 – 1849) // Pogranicze / Пограниччя – Дрогобич-Люблін, 2012. – С. 277-289.

²² Кріль М. Газетні матеріали про Старий Самбір і Дрогобич кінця ХІХ – початку ХХ ст. // ДКЗ. – Дрогобич, 2009. – Вип. 13. – С. 340-350.

²³ Кріль М. [Східниця] в умовах монархії Габсбургів. – Нариси з історії Східниці / ДДПУ ім. І. Франка, істор. Факультет / Наук. ред. Л. Тимошенко. – Дрогобич, 2013. – С. 45-67; Кріль М., Лазорак Б. Уличне на передодні та у роки Першої світової війни // Нариси історії села Уличне на Дрогобиччині (від найдавніших часів до початку ХХІ століття: колективна монографія / Наук. ред. Володимир Галик. – Дрогобич, 2014. – С. 286-318.

²⁴ Кріль М. Тернава і околиця як перспективні об'єкти туризму // Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму. Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 25 – 26 квітня 2014). – Львів, 2014. – С. 92-104.

²⁵ Кріль М. Невідома історія 37-го пластового куреня // Пульс Ставропігії. – 2013. – Ч. 4-6; Він же. Невідома історія 37-го пластового куреня ім. Дм. Вітовського в Самборі // Голос Самбірщини (Самбір). – 2013. – Ч. 73-77.

²⁶ Кріль М. Спогади Романа Стахури про Самбір на початку Першої світової війни // ДКЗ. – Дрогобич. – С. 596-602.

²⁷ Кріль М., Лешкович Н. “Товариство руської шляхти в Галичині” і його діяльність // ДКЗ. – Дрогобич, 2006. – Вип.10. – С. 702-733.

²⁸ Кріль М. Владислав Казимир Плошевський // Митці Львівщини: Календар ювілейних і пам'ятних дат на 2002 рік. – Львів, 2002. – С. 48-50.

²⁹ Зиблікевич Миколай // Енциклопедія Львова. – Львів, 2008. – С. 460-461.

³⁰ Кріль М. Вербицький Михайло // Енциклопедія Львова. – Львів, 2007. – Т. 1. – С. 346.

³¹ Кріль М. Служіння церкви і народу: з нагоди 180-ї річниці пам'яті Івана Могильницького // Парадигма sasutum & pfoafatum у літературі та культурі. – Дрогобич, 2011. – Вип. 5. – С. 128-134; Він же. Український будитель Іван Могильницький (до 235-ї річниці з дня народження) // Педагогічна думка (Львів). – 2013. – № 2. – С. 16-22.

³² Кріль М. Виборчі кампанії Івана Франка // Шляхами історії. – Львів, 2004. – С. 137-148; Він же. Іван Франко в австрійському виборчому процесі 1890-х років // ДКЗ. – Дрогобич, 2005. – Вип. ІХ. – С. 115-125.

³³ Див.: Кріль М. Іван Франко в австрійському виборчому процесі 1890-х років // ДКЗ. – Дрогобич, 2005. – Вип. ІХ. – С. 117.

³⁴ Там само. – С. 121-122.

³⁵ Див.: Кріль М., Стецик Ю., Тельвак В. Іван Франко і Дрогобич // Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.) / Наук. ред. Леонід Тимошенко. – Дрогобич, 2009. – С. 113-120.

³⁶ Кріль М. Ісидор Пасічинський – подвижник культурно-національного життя в українському Підкарпатті // Збірник праць науково-дослідного центру періодики. – Львів, 2005. – С. 540-548; Він же. Ісидор Пасічинський у громадсько-культурному житті бойківської Верховини // Літопис Бойківщини. – Самбір, 2007. – Ч. 1. – С. 59-73.

³⁷ Кріль М. Галицьке краєзнавство у вивченні Франтішка Ржегоржа // Історичні пам'ятки Галичини. Матеріали Четвертої наукової краєзнавчої конференції. – Львів, 2008. – С. 295-402; Він же. З листування Романа Луканя // ДКЗ. – Дрогобич, 2008. – Вип. XI-XII. – С. 624-629.

³⁸ Кріль М. Хомут: технологія виготовлення // Народознавчі зошити (Львів). – 2006. – Зош. 5-6. – С. 644-650; Він же. З історії лимарства в українському Підгір'ї // ДКЗ. – Дрогобич, 2008. – Вип. XI-XII. – С. 630-639.

Володимир Галик.

Краєзнавчі дослідження Михайла Кріля.

Стаття приурочена до 60-ти річного ювілею знаного українського історика Михайла Кріля. Простежено основні віхи життя та діяльності дослідника, подано короткий аналіз краєзнавчих досліджень вченого, на основі чого означено їх значимість для сучасної української історичної та краєзнавчої науки.

Volodymyr Halyk.

Regional researches of Mykhaylo Krill.

The article is timed to 60-ti annual anniversary of the known Lviv historian – Mykhaylo Krill. The basic landmarks of life and activity of researcher are traced in the article, the short analysis of regional researches of scientist is given, on the basis of what marked their meaningfulness for modern Ukrainian historical and regional science.